

گزارش چهارمین میزگرد ایران و روسیه

(۲۶ و ۲۷ آذر ۱۳۷۶ - مسکو)

در پی سه میزگرد قبلی ایران و روسیه که به ترتیب در اسفند ۷۳ (تهران) مهر ۷۴ (مسکو) و آذر ۷۵ (تهران) تشکیل شده بود، چهارمین میزگرد نیز بنابه دعوت مرکز تحقیقات استراتژیک و مطالعات بین‌المللی روسیه و با همکاری دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی در روزهای ۲۶ و ۲۷ آذرماه ۱۳۷۶ در مسکو برگزار گردید. سرپرستی هیأت ۵ نفره جمهوری اسلامی ایران را در این دور از گفتگوها، جناب آقای دکتر خوشرو، معاون آموزش و پژوهش وزارت امور خارجه عهده‌دار و سایر اعضای هیأت شامل آقایان دولت‌آبادی (مدیرکل کشورهای مستقل مشترک‌المنافع)، طلایی (مدیرکل دفتر هماهنگی‌های اقتصادی - استراتژیک)، ثقفی‌عامری (رئیس مرکز مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز) و محسنین (کارشناس مرکز مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز) بودند.

میزگرد دوروزه طی ۸ جلسه کاری در محل ستاد هماهنگی ارتشهای کشورهای مشترک‌المنافع (CIS) تشکیل شد. در جلسه اول: سرهنگ رازنیکوف از طرف جانشین فرماندهی این ستاد ضمن خوشامدگویی به هیأت ایرانی، جامعه کشورهای مستقل مشترک‌المنافع را تشکیلاتی باز و بدون تهدید علیه هیچ کشور و اتحادیه‌ای خواند و مراتب علاقه‌مندی ستاد ارتشهای مشترک را جهت همکاری با ایران و سایر کشورها براساس احترام و اعتماد متقابل بیان داشت. وی همچنین جمهوری اسلامی ایران را کشوری مهم در جنوب منطقه CIS و بویژه دارای نفوذ در آسیای مرکزی توصیف کرده و انتقال تصمیمات و پیشنهادات مطروحه در این میزگرد را به مسئولین و مقامات دوطرف توصیه نمود.

سخنران بعدی پروفیسور ویتالی نامکین، رئیس مرکز تحقیقات استراتژیک و مطالعات بین‌المللی روسیه بود. وی، تشکیل میزگردهای ایران و روسیه را تجربه‌ای ارزنده در گسترش روابط دوجانبه و راه‌حل مفیدی برای مشکلات فی‌مابین خوانده و مواضع اخیر دولت روسیه و افکار عمومی مردم این کشور نسبت به تحکیم روابط با ایران را گواه آن

دانست. آقای صفری، سفیر جمهوری اسلامی ایران در مسکو نیز با بیان سوابقی از میزگردهای گذشته و ذکر موضوع حل بدهی‌های ایران به عنوان یکی از اولین دستاوردهای اینگونه جلسات، اراده سیاسی رهبران دو کشور را مهمترین پشتوانه گسترش روابط دوجانبه خواند و اضافه کرد که در سه سال گذشته بیش از ۲۵۰ هیأت سیاسی، فرهنگی، اقتصادی از پابخته‌های دوطرف دیدار داشتند و ظرف یک سال گذشته پیشرفتهای محسوسی در زمینه همکاری‌های نفت و گاز، انرژی اتمی، خرید موتور هواپیما و تشکیل اولین کمیسیون مشترک اقتصادی و گروه دوستی پارلمانی مشاهده شده است. وی بر ضرورت توجه بیشتر به مقوله توسعه روابط اقتصادی دو کشور تأکید نمود.

سپس آقای یوری کاشلف رئیس آکادمی علوم دیپلماتیک وزارت خارجه روسیه روابط ایران و روسیه را از جمله اولویتهای این آکادمی خوانده و علت این امر را توجه خاص روسیه به منافع ملی خود در گسترش روابط با ایران دانست. وی اظهار داشت هرچند که توسعه روابط ممکن است مورد رضایت افراد و گروههایی در آن سوی اقیانوسها نباشد، ولی روسیه سیاست خارجی مستقلی داشته و روشهای دیکته شده از دیگران را نمی‌پذیرد.

آخرین سخنران جلسه اول، جناب آقای خوشرو ضمن اشاره به سیر توسعه روابط ایران و روسیه در فاصله میزگردهای اول تا چهارم و انتظاراتی که از طرف روسی در اتخاذ تصمیمات و برنامه‌ریزی‌های مشخص و شفافیت بیشتر در موضعگیری راجع به مسائل منطقه‌ای می‌رود، به تشریح سیاست خارجی دولت جدید جمهوری اسلامی ایران پرداخت و در پایان چنین عنوان کرد که روابط دو کشور، تاکتیکی، مقطعی و کوتاه‌مدت نبوده بلکه براساس منافع مشترک پی‌ریزی شده و گسترش آن هیچ ربطی به نزدیکی یا دوری روابط با غرب ندارد. روسیه برای ایفای نقش یک قطب جهانی، نیاز به کمک و همراهی یک قدرت منطقه‌ای یعنی ایران دارد.

در جلسه دوم ابتدا آقای رشید حمیدولین، مدیرکل اداره سوم وزارت امورخارجه روسیه اظهار داشت خوشبختانه دیالوگ میان دو دولت باعث گسترش همه‌جانبه مناسبات شده و دیدارهای مقامات دو کشور و سفرهای انجام شده نشانه این گسترش می‌باشد. برای روسیه نه تنها کار جدی با ایران حائز اولویت می‌باشد بلکه تحکیم شالوده این روابط در کلیه

زمینه‌های اقتصادی، سیاسی، نظامی، حمل و نقل و انرژی نیز اهمیت دارد.

در موضوع جهان چندقطبی هر دو دولت نظریات مشابهی دارند و در مورد مسائل منطقه‌ای اهداف کلی هر دو در تحکیم صلح و ثبات و رفع مناقشات خلاصه می‌شود که نمونه بارز آن همکاری دو دولت در حل مشکل تاجیکستان بوده و اینک باید تداوم صلح در این منطقه حفظ شود. در افغانستان هر دو طرف خواستار ایجاد یک دولت فراگیر هستند که نماینده کلیه گروه‌های موجود باشد و در مورد دریای خزر، یافتن یک راه‌حل فراگیر و مشخص کردن مواضع کشورهای ساحلی را توصیه می‌کنند. حجم مبادلات تجاری دو کشور روبه افزایش بوده و در سال ۱۹۹۷ به ۴۵۰ میلیون دلار در مقایسه با رقم ۳۹۰ میلیون دلار برای سال ۱۹۹۶ رسیده ولی این ارقام پاسخگوی امکانات واقعی دو کشور نیست. در اولین کمیسیون دائمی اقتصادی دو کشور توافقاتی بسیاری در زمینه‌های نفت و گاز، حمل و نقل و ماهیگیری به امضا رسید. شرکت گاز پروم همچنان خواستار گسترش همکاری‌ها با ایران می‌باشد و در مورد ادامه این مشارکتها هر دو طرف نشان دادند که تسلیم فشارهای خارجی نمی‌شوند. اسناد مربوط به پایه‌های حقوقی همکاری‌های اقتصادی دو کشور تنظیم شده و قرار است در جریان دومین اجلاس کمیسیون اقتصادی در تهران امضا شوند. متأسفانه برخی توافقات که روی کاغذ می‌مانند، مانع اصلی در گسترش روابط می‌باشند. آقای حمیدولین اضافه کرد که زمینه دیگری که در مناسبات دو کشور در حال رشد است روابط بین استانی میان آستاراخان با گیلان و مازندران می‌باشد. این روابط پس از برقراری راه آهن و افتتاح سرکنسولگری ایران در آستاراخان تأثیر بسیار مثبتی بر گسترش همکاری‌های اقتصادی دو کشور خواهد داشت. وی در خاتمه ضمن تبریک حسن برگزاری اجلاس سران کنفرانس اسلامی در تهران و ریاست سه‌ساله این سازمان توسط ایران، به اهمیت همکاری دولت با خلقهای مسلمان روسیه اشاره کرده و گفت که اسلام دومین مذهب رسمی در روسیه می‌باشد. در ادامه جلسه دوم در بحثهایی که صورت گرفت آقای محمد شین نماینده جمهوری تاتارستان در دولت فدرال، ضمن تجلیل از گسترش روابط بین استانی میان گیلان و مازندران و آستاراخان، کریدور ارتباطی و حمل و نقل از طریق ولگا - آستاراخان را که تا تنگه هرمز می‌تواند ادامه پیدا کند، بهترین و مؤثرترین راه ارتباطی خواند.

آقای گاتلیان، عضو کمیته امور بین‌الملل دوما، با گلایه از مشارکت روسیه در تصمیمات گروه مینسک در خصوص قفقاز، آمریکا و غرب را متهم به تلاش برای بیرون راندن ایران و روسیه از قفقاز نموده و خواستار توجه و حساسیت بیشتر دو دولت نسبت به قفقاز و حفظ ارتباط ژئوپلتیک ایران و روسیه از طریق ارمنستان شد. وی شکل‌گیری نوعی اتحاد میان روسیه و بلاروس و برخورداری ارمنستان و اوکراین از ترتیبات حقوقی این اتحادیه را فرصت خوبی برای تقویت و جلوگیری از فروپاشی روسیه خوانده و پیشنهاد کرد تا آذربایجان و گرجستان نیز به این ترتیبات بپیوندند.

آقای علی‌اف، عضو ارشد آکادمی شرق‌شناسی روسیه، نسبت به دیدگاه‌های ابراز شده اعتراض نموده و آن را تجلی دوباره تفکر اتحادشوروی سابق دانست. به نظر وی تحولات چندساله اخیر - فرمولهای گذشته را تغییر داده و نمی‌بایست همچنان در صدد احیای نقش محوری روسیه در قفقاز و جلوگیری از فعالیت غرب در این منطقه بود.

در ادامه این بحث آقای آندراتیک میگرانیان، عضو شورای سیاست خارجی ریاست جمهوری روسیه، عدم موفقیت ایران و روسیه در نزدیکی هرچه بیشتر به یکدیگر را ناشی از عوامل زیر دانست:

- روسیه از نظر یکپارچگی دولت هرگز به پای ایران نمی‌رسد و به علت وجود بینشهای سیاسی مختلف، برخلاف ایران نمی‌تواند سیاستهای خود را فرمول‌بندی کند.

- در برخورد دو کشور با نقش جهانی خود، ایران احساس هویت مشخصی دارد و جایگاه خود را در تمدن معاصر می‌شناسد ولی روسیه هنوز بین تعلق به تمدن آسیایی یا فرهنگ غربی، هویت واقعی خود را بازنیافته و به همین جهت در مسائلی مانند دریای خزر، راه ابریشم یا قفقاز با ایران دچار مشکل می‌باشد.

- در روسیه هنوز گروههایی هستند که مخالف نزدیکی به ایران در قبال از دست دادن دوستی غرب می‌باشند و در مقابل آنها عده‌ای دیگر نگران تحولات اخیر و احتمال بروز گرایش‌های غربی و آمریکایی در ایران می‌باشند.

بنابراین هر دو دولت فعلاً مرحله مشکلی را در روند نزدیکی به غرب طی می‌کنند ولی هنوز منافع مشترک ژئوپلتیکی و ژئواستراتژیکی بسیاری دارند که باعث ادامه تلاشهای

هر دو جهت درک بیشتر و نزدیکی به یکدیگر می‌گردد.

آقای دکتر خوشرو در پاسخ بحثهای مطرح شده اظهار داشت تحولات اخیر در ایران و انتخاب آقای خاتمی نشانه بینش و حس مشارکت بالای مردم ایران بود و در پی آن برگزاری موفق اجلاس سران کنفرانس اسلامی، غرب و آمریکا را وادار به پذیرش چهره جدیدی از ایران نمود. اما رابطه ایران و روسیه هرگز تابعی از روابط ایران و آمریکا و غرب نبوده و در ایران همواره تمایل به گسترش روابطی بلندمدت و مستمر با روسیه وجود داشته است. موضوعی که امروز مطرح شده بحث بین نخبگان ایران و آمریکا است که به کلی با موضوع وابستگی و گرایش ایران به آمریکا متفاوت می‌باشد و به هر حال این روابط هرگز به سطح روابط زمان شاه باز نمی‌گردد. اما روسیه در بین همسایگان ما از اولویت خاصی برخوردار است و دولت جدید ایران در جهت ایجاد اعتماد و همکاری بیشتر در روابط با روسیه گام برمی‌دارد.

جلسه سوم با سخنرانی آقای زیلیونوف عضو کمیته دفاعی دوما آغاز شد. سخنران منافع مشترک ایران و روسیه در آسیای مرکزی و قفقاز را به عنوان اساس همکاری‌های استراتژیک دو دولت خوانده و ضمن اشاره به رقابتهای ایران و ترکیه، آرایش نیروهای موجود در منطقه را دلیل اصلی انتخاب روسیه به عنوان همکار از سوی ایران دانست. وی با اشاره به احتمال افزایش قیمت نفت ظرف ۱۰ سال آینده، ذخایر غنی انرژی آسیای مرکزی و قفقاز را دلیل هجوم شرکتهای فراملیتی دانسته و اضافه کرد که در تأمین جریان صدور نفت در دهه‌های آینده، مسیرهای روسیه، ترکیه، ایران اولویت خواهند داشت. لذا ایران می‌بایست هرچه سریعتر به کریدور حمل و نقل آسیا - اروپا (چین - مدیترانه) پیوسته و در این میان با اوکراین نیز همکاری‌هایی را آغاز نماید. به نظر وی ایران در راستای تجدید تسلیحات خود تقاضای ثابتی برای محصولات نظامی دارد که اغلب آنها را از طریق لهستان، اوکراین و بلغارستان به انجام می‌رساند. البته منافع روسیه نیز نباید فراموش شود، ما می‌دانیم که مانع اصلی، تحریمها و نگرانی‌ها و مشکلات سیاسی است که غرب برای دوستان جدید روسیه پدید می‌آورد لذا اگر بین چند کشور منطقه همکاری نزدیک وجود داشته باشد تضمینی برای امنیت منطقه خواهد بود که خود مورد نظر شرکتهای نفتی سرمایه‌گذار نیز می‌باشد.

در ادامه می‌باحث این جلسه آقای طلائی واقعیت‌های دیگری را نیز در چارچوب موضوع لوله‌های عبور نفت مطرح کرد، از جمله اینکه ایران اقتصادی‌ترین و مناسب‌ترین راه عبور نفت آسیای مرکزی و قفقاز می‌باشد، وی اضافه نمود که جنوب شرقی آسیا بازاری طبیعی، منطقی و اقتصادی برای این کشورهاست و فقط نیاز به یک خط لوله با حمایت کامل و تضمین روسیه وجود دارد. سپس خانم محمّدووا، اقتصاددان در مورد تأمین مالی لوله‌های نفتی و شریک استراتژیکی ایران در احداث این زیرساخت مهم اقتصادی سؤال کرد که پاسخ داده شد خط لوله ۲ میلیون بشکه‌ای آماده بهره‌برداری است و مشکل تأمین مالی هم ندارد و لذا اگر روسیه آماده مشارکت می‌باشد با توجه به توانایی‌های ایران فقط لازم است اراده سیاسی خود را نشان دهد. اصولاً همکاری‌های ایران و روسیه هیچ نوع ابهام و ریسک نداشته و مشکل اصلی در فقدان سیستم تصمیم‌گیری در روسیه نهفته است.

سخنران بعدی آقای رجب صفراف، عضو کمیته بین‌المللی دومای دولتی روسیه با تذکر رشد همبستگی اسلامی طی سالهای اخیر در آسیای مرکزی، به دولت روسیه توصیه کرد تا سیاستهای خود در این منطقه را با توجه به عامل اسلامی و در پرتو نوع جدیدی از روابط با ایران تنظیم کرده و از گرایشهای غربی پرهیز نماید. وی اظهار داشت پس از فروپاشی شوروی، غرب نه تنها از قدرت خود نکاست بلکه دوستان قدیم شوروی را هم بتدریج جلب و جذب کرده است و اینک می‌خواهد عامل منحصربه‌فرد سرمایه‌گذاری‌ها روی خطوط انتقال انرژی در کل منطقه آسیای مرکزی، قفقاز و دریای خزر باشد. وی از جمله سیستمهای مقابله با توسعه‌طلبی آمریکا و غرب را توجه روسیه و ایران به ایجاد اتحادهای سیاسی با هند و چین و یا با سوریه و عراق و یا پیوستن روسیه به اکو دانست.

در جلسه چهارم اولین سخنران جلسه، آقای ثقفی‌عامری رئیس مرکز مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز به بررسی مسائل جهانی در چارچوب روابط ایران و روسیه پرداخت. در این سخنرانی به جنبه‌های خاص از روابط دو کشور از جمله همکاری در حل و فصل مناقشه در تاجیکستان، همکاری در حوزه دریای خزر و لزوم ایفای نقش روسیه در تعیین نظام حقوقی این دریا، موضوع عبور خطوط لوله نفت و گاز از خاک روسیه و جمهوری اسلامی ایران، گسترش ناتو به شرق، خلع سلاح هسته‌ای و حقوق بشر اشاره شد.

آخرین سخنران این جلسه آقای وارطانیان از ستاد مشترک ارتشهای CIS، در مطالب خود به عدم امکان برقراری نظام تک قطبی در جهان اشاره کرده آمریکایی‌ها را در مجموع فاقد ذخایر کافی، اراده سیاسی لازم و سازگاری در جامعه دانست. دوران انتقالی فعلی به نظر وی بسیار کوتاه خواهد بود و مراکز قدرت بالقوه‌ای نظیر چین، اندونزی، ترکیه، ایران، مصر و برزیل در حال شکل‌گیری هستند. در میان مراکزی که ظرف یکی دو دهه اول قرن ۲۱ تشکیل می‌شوند، منافع ملی ایران و روسیه در جهت یکدیگر بوده و لذا تلاش آمریکا برای ایجاد عدم توازن و مقابله استراتژیکی میان این دو بی‌فایده است. سخنران ضمن تحسین دکترین اقتصادی ایران، وجود اقلیتهای مختلف ملی، قومی، زبانی و مذهبی در کنار یکدیگر و شکل گرفتن مفهوم واقعی شهروندی در ایران را امتیاز بزرگی خواند که روسیه فاقد آن است.

جلسه پنجم با بحثهای کوتاهی پیرامون سخنرانی‌های جلسه قبل آغاز شد. ابتدا سرهنگ سمیرنوف از ستاد مشترک ارتشهای CIS خوشترادامه همکاری‌ها و تبادل نظرهای نظامی ایران روسیه و از جمله مبادله هیأتها و دانشجویان نظامی در سطوح مختلف میان دو کشور گردید و لازمه اینگونه همکاری‌ها را وجود تصمیم و اراده سیاسی مقامات دو طرف دانست. در ادامه بحث، آقای زاتولین رئیس انستیتوی کشورهای مشترک‌المنافع اظهار داشت که برخلاف آنچه گفته شد روسیه نمی‌تواند و نباید بین تمدنهای شرق و غرب یا اروپا و اسلام یکی را انتخاب کند، چون روسیه همواره حالت چهارراهی بین مجموعه فرهنگهای شرق و غرب را داشته، لذا بیشتر باید به تعمیق تفاهم و ایجاد تماس بین فرهنگها اندیشید. وی افزود تجربه جنگ سرد نشان داد که چگونه می‌توان در لبه پرتگاه جنگ در صلح زندگی کرد بنابراین در مورد بحث قفقاز و دریای خزر و ورود شرکتهای خارجی و چندملیتی به این مناطق نباید به مسائل تاکتیکی و جلوگیری از فعالیت آنها پرداخت بلکه کافی است مقررات صادقانه و منصفانه‌ای برای فعالیت کلیه شرکتهای در منابع نفتی دریای خزر وضع گردد.

آقای دکتر خوشرو در پاسخ به سؤالی که در خصوص روابط با آمریکا مطرح شد با اشاره به برخورد تمدنها، آن را مفهومی ساخته آمریکا دانست که با توسل به سیاست مهار دوجانبه تکمیل شد. در حالی که جمهوری اسلامی ایران اصولاً نظریه برخورد تمدنها را قبول نداشته و معتقد است که تمدنها می‌توانند براساس گفتگو عمل کرده و به نفع بشریت قرن ۲۱

گام بردارند. وی افزود، آنچه مهم است ظرفیتهای عمل حوزه‌های تمدنی می‌باشد. ایران و روسیه ظرفیت و پتانسیل فراوانی برای همکاری دارند، رابطه آنها بلندمدت و براساس منافع مشترک بنا شده و تهدیدی برای منافع هیچ کشور ثالثی محسوب نمی‌شود، بنابراین مهم نیست که چه اتفاقی در روابط این دو با سایر کشورها می‌افتد. اینک آمریکا هم متوجه شده ایران کشوری نیست که تسلیم زور، تهدید یا فشار و تحریم اقتصادی گردد، انقلاب اسلامی تفسیر تازه‌ای از حیات برای ایرانیان بود و مصمم هستند آن را حفظ کنند.

در ادامه این جلسه، آقای فیروز دولت‌آبادی، مدیرکل کشورهای مستقل مشترک‌المنافع، در سخنرانی خود تحت عنوان همکاری‌های ایران و روسیه در آسیای مرکزی، قفقاز و دریای خزر ضمن انتقاد از سیاست نگاه به غرب روسیه که صحنه را برای تک‌تازی کشورهای دیگر و بویژه آمریکا باز گذاشته و همچنین از حمایت اخیر روسیه از طرح صلحی که هدف آن استقرار نیروهای ناتو در قفقاز می‌باشد، همکاری‌های ایران و روسیه را تنها راه حل و فصل مسائل آسیای مرکزی و قفقاز دانست. وی در خصوص دریای خزر نیز اظهار داشت که دو کشور به‌عنوان متعاهدین قراردادهای ۱۹۲۱ و ۱۹۴۰ بیش از هر کشور دیگری حق دارند تا رژیم حقوقی عادلانه‌ای را برای این دریای بسته طراحی نمایند و تأکید نمود که ایران رژیم حقوقی بر پایه تقسیم را نخواهد پذیرفت.

سخنران بعدی دکتر بلوکرنسکی از مرکز شرق‌شناسی آکادمی علوم روسیه، با بررسی تغییر و تحولات آسیای مرکزی نسبت به سال ۱۹۹۱، نتیجه گرفت که منطقه روبه ثبات می‌رود و این روند ناشی از همکاری و همفکری ایران، روسیه و منافع مشترک آنها در آسیای مرکزی می‌باشد. کشورهای آسیای مرکزی در دوره و شرایط گذار به سر می‌برند و برای رسیدن به بازارهای فروش مواد اولیه و ذخایر خود نیازمند راههای عبور هستند که ایران و روسیه می‌توانند بهترین راهها را از طریق خطوط لوله، راه آهن، جاده و غیره در اختیار آنها گذاشته و عملاً پل ارتباطی بین دو قاره را تشکیل دهند.

در جلسه ششم، آقای اومنف متخصص انستیتوی اقتصاد جهانی و روابط بین‌الملل با ارزیابی فضای قومی پیرامون اتحاد شوروی سابق اظهار داشت که تا قبل از انقلاب ۱۹۱۷ اصولاً نهادی به نام دولت در آسیای مرکزی و قفقاز وجود نداشت بلکه فقط قومیت‌هایی حضور

داشتند که بعداً جمهوری‌ها نیز بر همان اساس شکل گرفتند. در حال حاضر نیز همین اقوام اطراف روسیه و ایران را گرفته‌اند که برای هر دو خطراتی را از نظر تجزیه‌طلبی دربر دارند. البته انقلاب اسلامی تاکنون توانسته برتری منافع ملی را در مقابل منافع قومی مطرح و حفظ نماید ولی عملاً سه کانون بالقوه بی‌ثباتی قومی در اطراف ایران موجود می‌باشد. اول قفقاز و آذربایجان که خطر ایجاد هرج و مرج و الحاق وجود دارد، دوم حوزه غربی - جنوبی و مشکل اعراب، عراق و کردها که گرچه عراق فعلاً خلع سلاح شده، ولی مسئله کردها هنوز حل نشده است و کانون سوم که افغانستان و تاجیکستان در شرق می‌باشد و ایران آن را منطقه طبیعی نفوذ خود می‌داند. به نظر سخنران، ایران و روسیه با تلاش و همکاری و همفکری می‌توانند مانع از رشد اینگونه خطرات قومی بالقوه در اطراف و درون سرزمینهای خود شوند. در بحثی که در پایان این سخنرانی مطرح شد، آقای ثقفی عامری در پاسخ به اظهارات سخنران در مورد تنوع قومیتها در ایران به عنوان تهدیدی علیه یکپارچگی و امنیت ایران اظهار داشت: وحدت و یکپارچگی میان اقوام مختلف در ایران زبانزد همگان می‌باشد. تمایلات جدایی‌طلبی از سوی کردها در ترکیه و عراق در ایران مصداق ندارد؛ زیرا کردها از اقوام ایرانی اصیل می‌باشند. در مورد آذربایجان نیز آذری‌زبانها در طول تاریخ ایرانی بوده‌اند و از طرف دیگر گرایش به الحاق معمولاً از ناحیه کوچکتر به بزرگتر است.

در ادامه این جلسه پروفیسور دانتسوف از آکادمی علوم دیپلماتیک وزارت خارجه روسیه در خصوص نقش ایران و روسیه در حل بحران خاورمیانه سخنرانی کرد. وی تداوم این بحران را مغایر با منافع دو دولت خواند و سیاستهای افراطی نتانیاها را در کندی و عدم پیشرفت روند فعلی صلح خاورمیانه مؤثر دانست. به نظر وی مشارکت ایران و روسیه در حل مشکل خاورمیانه یک ضرورت است تا مانع پیشبرد نظریات مخالفین افراطی روند صلح در اسرائیل گردد. برای این منظور لازم است اولاً به تشکیل یک سیستم فراگیر صلح پرداخت به نحوی که تا ترکیه و شمال آفریقا و پاکستان را نیز دربر بگیرد، ثانیاً باید بر اصل عاری شدن منطقه از سلاحهای هسته‌ای تأکید خاص شده و ثالثاً تروریسم در هر شکلی نفی گردد.

آخرین سخنران این جلسه آقای پولیکوف، عضو آکادمی اطلاع‌رسانی بین‌المللی با تأکید بر اهمیت عنصر اقتصاد در روابط ایران و روسیه از حجم ۴۰۰ میلیون دلاری مبادلات با

ایران در مقابل حداقل ۶-۵ میلیارد دلار حجم مبادلات با ترکیه اظهار تأسف کرد. وی گفت بازرگانی به دنبال سیاست می‌رود، حال اگر سیاستمداران اراده کافی نشان نمی‌دهند چرا ما راه و کریدور قدیمی دریای خزر را احیاء نکنیم؟ کوتاهترین مسیرها از طریق کانال سوئز میلیاردها دلار زیان دربر دارد در حالی که روسیه از قوی‌ترین سیستم حمل و نقل رودخانه‌ای برخوردار است. مسیر ترانزیت کالا از هند چنانچه از ایران عبور کند تا $\frac{1}{3}$ کاهش می‌یابد و اینک کریدور هلسینکی - سن پترزبورگ - مسکو هم فعال شده که ۴۰ تا ۶۰ میلیارد دلار کالا را جابجا می‌کند. وی پیشنهاد کرد تا جلسه ویژه‌ای در دومای دولتی روسیه برای روابط با ایران در قرن ۲۱ تشکیل شده و همچنین یک بانک اطلاعات فراگیر برای کلیه مسائل و زمینه‌های مختلف همکاری دو کشور تأسیس گردد.

در جلسه هفتم ابتدا خانم محمدووا، اقتصاددان و رئیس بخش ایرانشناسی انستیتو خاورشناسی آکادمی علوم روسیه به بررسی اوضاع اقتصادی ایران پرداخته و تأکید کرد که طی چند سال اخیر علی‌رغم تورم و مشکلات فراوان ناشی از اعمال تحریمهای آمریکا، اقتصاد ایران در زمینه‌های افزایش تولید ناخالص ملی، افزایش حجم تولیدات صنعتی و میزان سرمایه‌گذاری، رشد قابل ملاحظه‌ای داشته است. ایران موفق به کنترل افزایش جمعیت و رشد نرخ تورم شده، بدهی‌های طولانی و متوسط‌المدت آن کاهش یافته، بنیادها و صندوقهای اسلامی با شرایط بازار تطبیق یافته و دولت سعی در تشویق و تقویت جامعه اقتصادی کشور می‌کند. دولت جدید ایران واقع‌گرا بوده و در پی برقراری رابطه با کشورهای جدید می‌باشد، بنابراین ظرفیت اقتصادی فزاینده ایران نیاز به بازارهای جدید برای فروش کالا و مواد خام و ایجاد زیرساختهای لازم در بخش انرژی دارد. وی فرمول تأمین سرمایه‌گذاری به اضافه امنیت سرمایه‌ها و فعال شدن بخش خصوصی و اصلاح وضع مالیاتها را به‌عنوان تضمینی برای آینده اقتصاد ایران خواند. خانم محمدووا با توجه به شرایط مذکور و اهمیت ایران به‌عنوان پل بین اروپا و آسیا و نفوذ فرهنگی عمیق آن در میان جمهوری‌های مسلمان آسیای مرکزی، جمهوری اسلامی ایران را بهترین و مناسب‌ترین شریک اقتصادی برای روسیه دانست و اظهار داشت ظرفیتها و امکانات واقعی همکاری اقتصادی - بازرگانی دو کشور بسیار فراتر از آمار و ارقامی است که در این زمینه اعلام می‌شود.

در ادامه جلسه آقای مانتو سوف معاون بانک اسلامی روسیه، تأسیس این بانک را در سال ۱۹۹۷ ابتکاری جدید در اقتصاد روسیه خواند زیرا در این کشور جمعیت چندین میلیون نفری مسلمان زندگی می‌کنند و در بسیاری از همسایگان روسیه نیز اکثریت با مسلمانان است. بنابراین نخستین بانک اسلامی با هدف ایجاد پل دوستی برای همکاری بیشتر اقتصادی تأسیس گردیده و یکی از هدفهای عمده آن برقراری روابط بانکی با ایران می‌باشد که در این مورد تماسهایی نیز برقرار شده است. سایر شرکاء و همکاران این بانک را کشورهای عربی، گروه بانکی فیصل و بانکهایی در قطر و کویت تشکیل می‌دهند.

سخنرانی بعدی توسط آقای محسن طلائی، مدیرکل دفتر هماهنگی‌های اقتصادی استراتژیک وزارت امور خارجه حول محور افقهای کلان همکاری‌های اقتصادی ایران و روسیه ارائه شد. وی ضمن اشاره به اینکه در کمتر از دو دهه قبل مرزهای دو کشور یکی از خطوط مقدم رویارویی دو نظام اقتصادی رقیب محسوب می‌شد، دست‌آوردهای اخیر در روابط اقتصادی دو کشور، نظیر امضای نهایی قرارداد بهره‌برداری از مخازن گاز جنوب ایران، تشکیل کمیسیون مشترک اقتصادی دو کشور و ایستادگی روسیه در مقابل فشارهای خارجی برای توسعه نیروگاه هسته‌ای تولید برق را نشانه وجود زمینه‌ای بسیار قابل اعتماد و اتکاء برای تداوم همکاری‌های اقتصادی دو کشور در سطح کلان دانست.

در آخرین جلسه میزگرد ابتدا مقاله آقای محسنین، کارشناس مرکز مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز در خصوص ایران و روسیه و مشکلات همگرایی در آسیای مرکزی ارائه شد. در این مقاله ضمن اشاره به علل اقتصادی - امنیتی اهمیت آسیای مرکزی برای ایران، مفهوم همگرایی در آسیای مرکزی، مشکلات و ویژگی‌های آن و بالاخره نقش ایران و روسیه به‌عنوان نزدیکترین قدرتهای منطقه‌ای بررسی شد. در پایان، چنین نتیجه‌گیری شد که روسیه برای ایفای نقشی مثبت در همگرایی آسیای مرکزی، نیاز به کمک ایران و توجه بیشتر به نقش آسیایی خود دارد تا نهایتاً از گسترش نفوذ قدرتهای خارج از منطقه جلوگیری شود.

در خاتمه این جلسه آقای دکتر خوشرو با اشاره به بحث قومیتها در ایران تنوع و تکثر در فضای سیاسی ایران را موضوعی پذیرفته شده و تاریخی خواند که بویژه پس از انقلاب اسلامی در چندین مورد وحدت و پیوستگی مردم در بالاترین درجه خود را نشان داده است.

سپس با تأکید مجدد بر اینکه روابط ایران و روسیه، رابطه‌ای استراتژیک و بلندمدت و غیرقابل مقایسه با روابط با اروپا یا آمریکا است، فلسفه تشکیل اینگونه میزگردها را بحثهای کارشناسی به منظور رفع گره‌ها و سوء تفاهمات دانست و خواستار گسترش همکاری‌های دو کشور در دریای خزر، سازمانهای بین‌المللی، زمینه‌های مختلف اقتصادی از جمله نفت و گاز و توسعه همکاری‌های چندجانبه شد.

پروفسور نامکین به‌عنوان جمع‌بندی مباحث اجلاس به نکات زیر اشاره کرد:

- نزدیکی دو فرهنگ و تمدن ایرانی - روسی روندی غیرقابل انکار است؛
 - ایران و روسیه مشکلات فی‌مابین را جستجو و در حل و فصل آنها با یکدیگر مساعدت می‌کنند؛
 - مسائل هر دو کشور در حال حاضر، رشد اقتصادی و برخی مسائل ارضی و قومی می‌باشد که گروه‌های خاصی سعی در تشدید مشکلات می‌نمایند؛
 - تلاشهایی که برای نزدیکی و گسترش روابط دو کشور صورت می‌پذیرد مهم‌تر از ملاحظات مقطعی بوده و روابط با کشورهای ثالث تأثیری بر این روند ندارد؛
 - روسیه از برگزاری موفقیت‌آمیز اجلاس سران کنفرانس اسلامی در تهران و خروج ایران از انزوای مصنوعی که بر آن تحمیل شده بود خرسند است؛
 - در مورد مهمترین مسائل حوزه کاری دو کشور و گسترش همکاری‌های اقتصادی، تأخیرها و کندی و تعللی که مشاهده می‌شود اغلب از طرف روسیه و ناشی از عدم آمادگی آن در برخی از تصمیم‌گیری‌ها می‌باشد؛
 - پیشنهادات مشخصی در زمینه همکاری‌های بانکی، بازرگانی و چندجانبه اقتصادی وجود دارد که می‌بایست مطرح و پیگیری گردد؛
 - دو کشور منافع یکدیگر را نه تنها در چارچوب روابط دوجانبه بلکه در خارج از آن و در سطوح وسیع‌تر نیز ملاحظه و رعایت می‌کنند.
- مهرداد محسنین - کارشناس مرکز مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز